

U pohvalu majstorstva Mije Kovačića

Esej

VJEKOSLAV PRVČIĆ

Kad bi se htjelo uistinu valjano i detaljno objasniti nečiji život i djelo, a pogotovo djelo jednog ovakvog velikog majstora kao što je Mijo Kovačić, trebalo bi uzeti barem toliko vremena koliko je ono i stvarano, a to je, dakako – nemoguće. Stoga je ovo tek mali izraz poštovanja – iskrena pohvala uz obljetnicu autorova života, ali i naš naklon važnom „krajputašu“ hrvatske kulture uopće.

Majstor Mijo Kovačić – možemo ga tako slobodno osloviti bez ikakvog opreza ili sumnje da smo pretjerali – spada u grupu onih prvih pet-šest vodećih slikara Hrvatske, pa samim tim i svjetske naive, od kojih je svaki pronašao i artikulirao svoj osoban i samosvojan izraz, drugačiji od svih ostalih koji se bave tim poslom. U njegovom opusu kao da se nije promijenilo ništa još od onih davnih poganskih vremena. Dva tisućljeća kršćanstva tu ne znače ništa iako će me neki oštro opovrgavati nakon ovakve tvrdnje jer eto, reći će oni, u njegovim djelima prisutni su toliki kršćanski simboli.

Ali zanemarimo mi načas simbole!

Prastari duhovi prirode u tom su opusu još tako stvarni i živi. Svojim (pre)osjetljivim duhovnim sensorima slikar ih raspoznaje i, možda čak i nesvjesno, unosi u današnji svijet. U svoj njihovoj ljepoti i snazi. Drava je tu mitska prarijeka od koje možeš očekivati potop i uništavajući pogrom, ali je promatrati i kao umireno pogansko božanstvo, prepuno bujnog života, beskrajne ljepote i bolne nostalgije.

Onda tu je taj slikarev bestijarij izmaštane zvjeradi: golovratih supova u podravskoj močvari, kornjača ljubičastog oklopa sa sasvim ljudskim snenim očima, pripitomljenih čaplji

što ključaju iz ćupova uskih grla, odmah tu do nogu riječnog *alasa*, kojem kao da je to jedino životno zanimanje – hraniti čaplje! Bradavičaste orijaške žabe namještene u prednjem planu kompozicije, prelijepog, raskošnog kolorita, čudovišni reptili s plivačim kožicama među kandžama, zmajskih repova i čvrstog oklopa, svinje s kopitima umjesto papaka...

Tu je cvijeće nestvarne ljepote i drveće s nekog drugog planeta. Lica neandertalaca, sirova, priprosta, kakva se i danas mogu prepoznati u nekom slučajnom susretu.

Gole Podravke nehajno i besramno leže na obalama starih dravskih *mrtvica* u društvu odjevenih muškaraca, kao pramajke Eve, prije nego su zagrizle plod zabranjenog voća.

Lice gole nevjeste dravskih ribara, koja naga i raskrečenih nogu, čeka na stablu da započnu orgije, okrenuto je naopako spram gledatelja, ali na njemu nema vatre žudnje.

Kao da se pita: „Dragi Božek, kaj bu z nas, gda se ovo prejde i gda se jemput rastreznimo?!“

Ta se nevjesta očito predaje ili bolje reći – prepušta – na volju svojoj vrućoj krvi, svojoj strasti, svojim porivima, ali već na tom licu čitam sjenku sumnje. Kao da je unaprijed svjesna da tim pićem nikad neće ugasiti svoju žeđ.

Ti su se *halasi* prepustili svojoj blagoj dokolici. Majstor slikom slavi upravo dokolicu kao preduvjet mudrosti! Uživaju, sasvim opuštenu, u bezgraničnom povjerenju između njih i okolne zvjeradi. Hvale se jedan drugome uhvaćenom ribom – simbolom kršćanstva. Ali ta se riba još ne vidi, skrta je u mraku vreće, dostupna pogledu samo onoga kojem se tajnovito prikazuje.

Izuzetna je i dubina pejzaža na tim slikama. Majstor je postiže redanjem mnogobrojnih planova, naglašavajući tako protežnost prostora, što ga svrstava u red velikih znalaca slikarske tehnike. Ali, recimo odmah, to je na staklu postići znatno teže, slika se u izokrenutoj tehnici nanošenja boja, a sama tehnika slikanja ne dopušta naknadne popravke što si ih mogu priuštiti oni koji slikaju na drugim podlogama.

Miška je u svojem ateljeu u životu proveo sam na desetke tisuća radnih sati.

Zamislite samo te beskonačne razgovore s Onim tko je iznad njega. To prepuštanje da mu Taj vodi ruku, misli, meditaciju... Jesu li to ti *razgovori s Bogom?*

Ne postaje li se tako jedan od Njegovih isposnika?! Koji tolikim samovanjem i odricanjem od društva drugih ljudi, iz-slikava najbolje stranice univerzalne duhovnosti svijeta?! Nije li u satima i satima obamrlosti, mehaničkih i nesvjesnih pokreta rukom, meditacijom u koju autor povremeno zapada, zasluženo otvorio tajanstveni kanal za komunikaciju drugačije vrste?! Da ne kažem – treće vrste.

Taj autorov, nazovi čudan, izmaštan svijet, nije li produkt beskonačnih težnji da spozna Onoga koji ga je poslao u beskonačnom ponavljanju stvaralačkih sekvenci?! Jer svaki se takav slikar, pjesnik, glazbenik... odriče dijela svojeg života. Da bi zadobio daleko više. Naime, kad se spremno odrekneš dijela života – dobit ćeš cjelovit život. Kad se odrekneš svijeta – spoznat ćeš svijet! A onoga koji se spremno odrekne slave – sama će sustići.

Možemo li reći da su lica njegovih likova bogobojazna?

Nisam baš sasvim siguran! Ali, na toliko od njih čitljiva je svijest o tome kako nisu besmrtni. Kao da svatko od njih zna što ga čeka na kraju i kao da se te svjesnosti niti u jednom trenutku ne može osloboditi. Nema na njima objesti bez ostatka, pa niti kad se prepuštaju strastima. I kad su naoko vesela, opijena, predana hedonizmu, ta lica nikad nisu bez sjenke svijesti o čovjekovoj prolaznosti na ovom svijetu. I kao da, baš kao ona nevjesta *alasa*, nikad ne gube iz vida prijeteci svoj neslavan kraj. Suočnost s vlastitim licem u ogledalu pita: čime možemo odgovoriti na beskrajnu samoću? Kako se oprati, očistiti, oribati, za dobiti opet kakvu-takvu nevinost?! Slikar naslućuje odgovor. Nemojmo se zavaravati – podajmo se Onome čega smo dio!

Miška uglavnom šuti. Nema u njemu euforičnih poskakivanja od prevelike sreće, ali niti padanja u klance bespomoćne i mračne tuge. Njegove slike su i gloriote u slavu vječnog, iskričavog života. On smjerno nastoji živjeti po pravilima zlatne sredine što ih je tako zdušno zagovarao Aristotel. On se u dobru, kao toliki danas oko nas, ne gordi. U zlu nastoji ostati pribran. Odavno je naučio da se lako ostaje bez najdražeg. Da od onog najljudskijeg u nama ništa nije krhkije i da nemamo ništa vrjednijeg od nade. Možemo jedino odabrati služenje i u njemu pokušati duhovno rasti. I dalje, iz dana u dan, nakon tolikih godina, beskrajne sate provodi u svom ateljeu. Je li to – poziv? Predanje? Posvećenost? Novac?

Ta nismo uvijek u milosti i na uzlaznoj putanji. U svemiru vlada zakon vječne ravnoteže – dobivamo ono što zaslužujemo – moramo oplatiti ono što smo potrošili! Iz ovog proizlazi pitanje: zašto dvojica, ili dvoje, koji ulažu isti napor, isto vrijeme, isti rad, ne postižu isti rezultat? Ili barem sličan?! Zašto je djelo jednoga originalno, a djelo drugoga tek prosječno, manirističko, zanatsko?

Čini se da je sveti gral svakog stvaralaštva iskrenost i predanost. Do kraja i bez ostatka! S naglaskom na *iskrenost*, dakako.

Kovačićev život, njegova svakodnevna rutina, vrti se između dva životna markera – prijepodnevnog dijela dana što ga provodi u ateljeu i popodnevnog odlaska na Bilogoru. Atelje je priča o stvaranju i samoći, a oni koji ga bolje poznaju, upućeni su u njegovu očaranost Bilogorom.

S njegove terase na Staroj Gori puca pogled pun iskonske jednostavnosti. Preko vitičaste loze, između bujnih krošanja stabala, polja i krovova naselja, dosiže obrise hrptova Bilogore što se stapaju s beskonačnim nebom. Tanka koprena izmaglica briše granicu između dva svjetova – ljudsko je rilce ovdje umočeno u nektar vječnosti.

I kao što Andriću nikad ne može dodijati pogled na ljudsko lice, Miška se ne može nikad dovoljno nasititi ovog pejzaža. Gleda ga godinama, a svaki put mu je drugačiji i nov. I uvijek se ispočetka čudi ljepoti tog Božjeg djela.

Povremeno postoje i ljudi. Slični njemu po toj svojoj sve-podravskoj poznatoj zarazi teškim *betegom* ovisnosti o Bilogori, ili *Međurečnoj gori*, kako nam njezino zaboravljeno ime otkriva Hrvoje Petrić.

Elementi tišine, fragmenti neobveznih razgovora, bezbroj puta prepričane anegdote *ko-je-kaj-s-kim-i-zakaj*, tiho *cecanje* vina ili melankolična priča bez žustrine i pretenzija. O jednostavnim, običnim, svakodnevnim stvarima...

Polako, polako zrije životna i gorička mudrost i rijetko se u njoj, kao uostalom i u umjetnosti, čovjek uspije osloboditi ega, nadmetanja, samoljublja... odnjegovati prijateljsku velikodušnost i istinsko čovjekoljublje.

Tu svi poštuju Miškinu prisutnost u šutnji. U stanju je satima šutjeti, slušati, promatrati... Koje će od ovih lica postati sljedeći element njegove velike slikarske plejade? Doručeno, ponešto osirovljeno, s blago naglašenim unutarnjim životom što ga je Miška-*goričar* došapnuo Miški-slikaru? Tko to zna?!

Njegove rijetko izgovorene, zgusnute i nabijene, rečenice sporog i odmjerenog ritma, postaju ispolirane sentencije. Žive i živjet će u pričama ispričanim na njegovim mnogobrojnim slikama. Njih je ovaj smjerni slikar i čovjek, kojeg mnogi doživljavaju kao onog koji *gledi svoje posle*, napravio u zaista velikom broju. Uvijek nastojeći biti, koliko su okolnosti najviše dopuštale, u suglasju s prirodom i vlastitom savješću.

A što će u njegovom životu biti dalje?

U takve rasprave on se ne upušta, pa čak, rekao bih, niti u svojim dugočasnim raspredanjima misli, slika i povremenih susreta s Onim što je iznad nas, u osami ateljea.